

Johannes Öhquist: Finland. Land und Volk — Geschichte — Politik — Kultur. (24×14 cm., 257 S. 8° med et farvetrykt Kort og 6 Kortskitser). Verlag Kurt Vowinckel, Berlin-Grünwald 1928.

Dette er en udvidet og omarbejdet Udgave af Forfatterens Bog om Finland, der udkom i Serien „Natur und Geisteswelt“ 1918. Den indeholder en kortfattet geografisk Skildring af Finland, Oplysninger om sociale, politiske og økonomiske Forhold med rigelig Statistik, et historisk Afsnit, hvor den mæste Plads er helliget Tiden efter 1917, samt nogle Kapitler om Finlands Litteratur og Kunst. Det mangeartede Stof er oversigtlig ordnet, og Fremstillingen er særdeles populær og letfattelig.

G. Ht.

V. Tanner: Antropogeografiska Studier inom Petsamo-Området. I. Skolt-Lapparna. (8°, 518 S., med 104 Fig. i Teksten og fransk Resumé). Helsingfors 1929. (Fennia 49, No. 4).

Den finske Statsgeolog Tanner har gennem en lang Aarrække beskæftiget sig med Lappernes Kultur og Laplands Geografi. Særlig dybtgaaende Studier har han efter Verdenskrigen kunnet gennemføre indenfor det saakaldte Petsamo-Område eller „Ishavs-Finland“, den Del af Russisk Lapland, som ved Freden i Dorpat tilfaldt den finske Stat. Det foreliggende digre Bind er helliget de saakaldte Skolter, der tidligere er blevet opfattede som en temmelig udartet Gruppe af det lappiske Folk. Tanner har udfundet, at netop denne Gruppe — skønt den i antropologisk Henseende maaske ikke indeholder meget af det oprindelige lappiske Blod, men er stærkt blandet med fremmede, især karelske Elementer — dog i sin økonomiske og sociale Organisation repræsenterer et overmaade gammelt Kulturlag.

Den gamle politiske Enhed hos Lapperne betegnes ved det lappiske Ord *sit*, hos de vestligere Lapper *sida*. Med fuld Føje anvender Tanner den lappiske Betegnelse istedenfor det misvisende „Lap-By“. I den danske Litteratur om Lapperne er Ordet *sida* forlængst indført af Emilie Demant Hatt.

Det er nemlig ikke alene Vinterbopladsen, der kaldes *sit*; dette Ord udtrykker tillige et videregaaende Interessesfællesskab mellem alle de Lapper, som fra gammel Tid havde fælles Brugsret til et bestemt Landområde. Ved *sit* forstås baade en saadan Gruppe af Lapper, deres samlede Hjørde af Renner og selve deres Land. Skolterne i Petsamo-Området tilhører tre saadanne Siter. Moderne Indflydelse har i det sidste Par Aartier destrueret deres Organisation;

men ved at udspørge midaldrende og ældre Skolter har Tanner skaffet sig Oplysninger om de oprindelige Tilstande.

At store antropogeografisk Interesse er det Forhold, at selve Jorden synes at have været det primære i Sit-Organisationen. Befolkningen kunde ændre sig. Individder kunde af Sitens Øvrighed — Familiefædrenes Raad — bortvises fra Siten; fremmede, endog af ikke-lappisk Oprindelse, kunde optages. Ja, Skolterne har Traditioner om, at en Sits hele Befolkning engang er bleven udryddet ved fjendtligt Overfald. Og dog vedblev Siten at bestaa, selv om den fik en ny Befolkning. Sit-Grænserne synes i Hovedsagen at være urgamle, selv om de nu og da er undergaaet mindre Ændringer ved Overenskomst mellem Nabo-Siter. I Almindelighed har Grænserne Tilknytning til Vandskellene, idet de følger saadanne Steder, hvor Menneskene færdedes mindst under Jagten og Fiskeriet. Mindre Indflydelse synes Renvogtningens Krav at have haft paa Grænsernes Udformning — hvoraf Tanner slutter, at Sit-Organisationen er ældre end Tamrenens Indførelse.

I økonomisk Henseende repræsenterede Skolterne endnu for et Par Decennier siden et Slags Halvnomadisme, idet Jagten og især Fiskeriet var bærende Erhverv, samtidig med at man drev nogen Rensdyravl. Der flyttedes regelmæssigt indenfor Sitens Omraade, mellem Vinter-, Vaar-, Sommer- og Høstboplads, for at udnytte Omraadets Jagt- og Fiskemuligheder. Rensdyravlen var en Forudsætning for disse Flytninger, idet de vanskelig kunde gennemføres uden Lastdyr. Halvnomadismen opfatter Tanner som et ældre Kulturtrin end Helnomadismen, de egentlige Flytlappers Kulturform, hvor Rensdyravlen er det eneste eller i hvert Fald det dominerende Erhverv. I denne Betragtning har Tanner vistnok Ret; den styrkes bl. a. ved den Analyse af Rensdyrnomadismens Elementer, som jeg i sin Tid har offentliggjort i dette Tidsskrift (Geogr. Tidsskr. Bd. XXIV, 1918). Dog behøver Skolternes økonomiske og sociale Organisation, saaledes som gamle Skolter erindrer den, ikke derfor i et og alt at være ældgammel. I Betragtning af, at der rinder meget karelsk Blod i Skolternes Aarer, synes det en nærliggende Opgave at undersøge, om ikke finsk Indflydelse kan have præget Skolternes Kultur i nogen Grad.

Tanner polemiserer mod den Opfattelse, at Vandringsinstinktet hos Renen skulde ligge til Grund for Flytlapperens periodiske Sæsongflytninger. Herved kommer han ikke alene i Opposition til saadanne Forskere som K. B. Wiklund og E. Lönnberg, men ogsaa i nogen Grad til sig selv; thi S. 131 meddeler han, under Skildringen af Pasvig-Skolternes Rensdyravl, at det „sedan hedenhös“ havde været Skik, at Renerne ved Sommerens Indtræden strøjfede nordpaa og spredte

sig over de svale Kystfjælde og tilgrænsende Øer, hvor Havets Vindviftede Bremses og Myg bort og hvor friskt Græs fandtes i Fjælddalene. At dygtige Renvogtere kan lede Dyrenes Vandringer i nye Retninger, er en Sag for sig; men Renens Vandringsinstinkt er og bliver dog en Grundfaktor i Rensdyrnomadismen.

Selv om Tanner vistnok har Ret i, at en eller anden Form for Halvnomadisme maa ligge forud for Helnomadismen, udelukker dette ingenlunde, at Helnomadismen er meget gammel i Skandinavien. Tanner indrømmer da ogsaa (S. 56, Note 3), at visse Træk i Ottars Beretning tyder paa Helvnomadisme i Skandinavien allerede i 9. Aarh.

At Sit-Organisationen er ældgammel hos Lapperne, tør vel anses for sikkert — hvoraf dog ingenlunde følger, at den overalt eller til alle Tider har været saaledes, som den kan rekonstrueres hos Skolterne. Tanner synes bestandig at identificere Sit-Organisation med Halvnomadisme, hvilket næppe er holdbart. Og naar Tanner tilsidst vil genfinde det i Siter delte Lapfolk hos Tacitus, synes han at være naaet et Stykke udenfor Kendsgerningernes sikre Grund. Det skal blive interessant at se Sprogvidenskabens Vurdering af den noget overraskende Identifikation af Sit-Folket med Tacitus' Sitoner.

Ingen af disse Indvendinger rammer Bogens Kærne. Tanner har skænket os en Monografi, saa righoldig og dybtgaaende, at Petsamo-Omraadets Skolter nu maa siges at høre til de bedst kendte Dele af Lap-Folket. Og den paa førstehaands Kendskab baserede detaillerede Paavisning af Sammenhængen mellem Omraadets Naturforhold og Skolternes Kultur giver Tanners Arbejde en vidtrækkende Betydning og Værdi.

Gudmund Hatt.

C. F. Wandel: Carsten Niebuhr's Rejse i Jemen eller det lykkelige Arabien 1762-1763. (17×24 cm., 142 Sider og 1 Kort). C. A. Reitzel. København 1929.

Carsten Niebuhr's Rejse i Sydasiens staar stadig som en af de betydeligste Undersøgelsesekspeditioner, som er udgaaet fra Danmark. Mest bekendt er Niebuhr's nøjagtige Afskrifter af de oldperisiske Indskrifter, som foretoges paa Hjemrejsen, og som har lagt Grundlaget for Tydningen af Kileskriften. Hovedformaalet for Rejsen var dog Undersøgelser i det dengang næsten fuldstændig ukendte Sydarabien. Her foretog Niebuhr de grundlæggende Undersøgelser over Landets Topografi og Geografi, medens Botanikeren Forskål, der døde allerede i Ekspeditionens første Aar, havde foretaget betydelige Indsamlinger af Planter, som lagde Grunden til Kendskabet til Sydarabiens Flora. Ekspeditionens Resultater offentliggjordes paa